

אוהל זיכרון לנפגעי הטרור ופעולות האיבה באדיבות כפר הנוער "בן שמן"

מטרת הפעילות:

- העלאת הנושא למודעות ומתן כבוד לנרצחי ונפגעי פעולות האיבה.
- קיום שיח רגשי ביחס לנושא.

מהלך הפעילות:

אוהל הזיכרון מורכב מקירות העוסקים בהיבטים שונים של הנושא כאשר החניכים מסיירים בין הקירות תוך הדרכה ותיווך על מנת להעניק את המסרים המועברים. אוהל הזיכרון נוצר בזמן מבצע "שובר גלים" שאליו יצא צה"ל במרץ 2022 בעקבות גל פיגועי טרור בערי ישראל, האווירה בארץ הייתה מתוחה ורגישה והאוהל איפשר לחניכים מקום לבטא את רגשותיהם ביחס למצב.

קיר 1- "המלחמה בחצר"

ציר זמן של אירועי טרור מרכזיים בישראל ומחוצה לה.

"אין הבדל בין דם לדם, כולנו חיילים במלחמה שלנו על הקיום כאן במדינת ישראל"
(אייבי מחס, יו"ר ארגון נפגעי פעולות האיבה, הורה ואלמן שכול)

לאן כיוונו ?

היה לנו חשוב מאוד לתת במה לנפגעי ונרצחי פעולות האיבה,
ולדבר על התחושות שעולות מההבנה, שבאותה תקופה ריחפה הרבה באוויר,
זה יכול להיות כל אחד שסתם הולך ברחוב...

שאלות ששאלנו:

מה תפס אתכם בקיר?
האם היו אירועים שהכרתם?
מה אתם חושבים על המשפט, מה הבנתם ממנו?
איך זה גורם לכם להרגיש כשאומרים שאתם, אזרחים שלא חיילים, גם חיילים במלחמה על הקיום בישראל?

קיר 2- "נגמר"

"קצת גדול עלי להיות זה ששומר
ובין ביס לביס עולה בי מחשבה
לעזאזל כמה גיבורים יש במדינה"
(עידן עמדי)

לאן כיוונו?

לחשוב מחדש מיהם הגיבורים?

לא רק החיילים שנפלו, אלא גם החיילים ששרדו ומתמודדים עם היום שאחרי המלחמה, עם הקשיים הנפשיים והפיזיים.
וכמו החיילים גם נפגעי פעולות איבה שמתמודדים גם הם עם הקשיים הנפשיים והפיזיים.

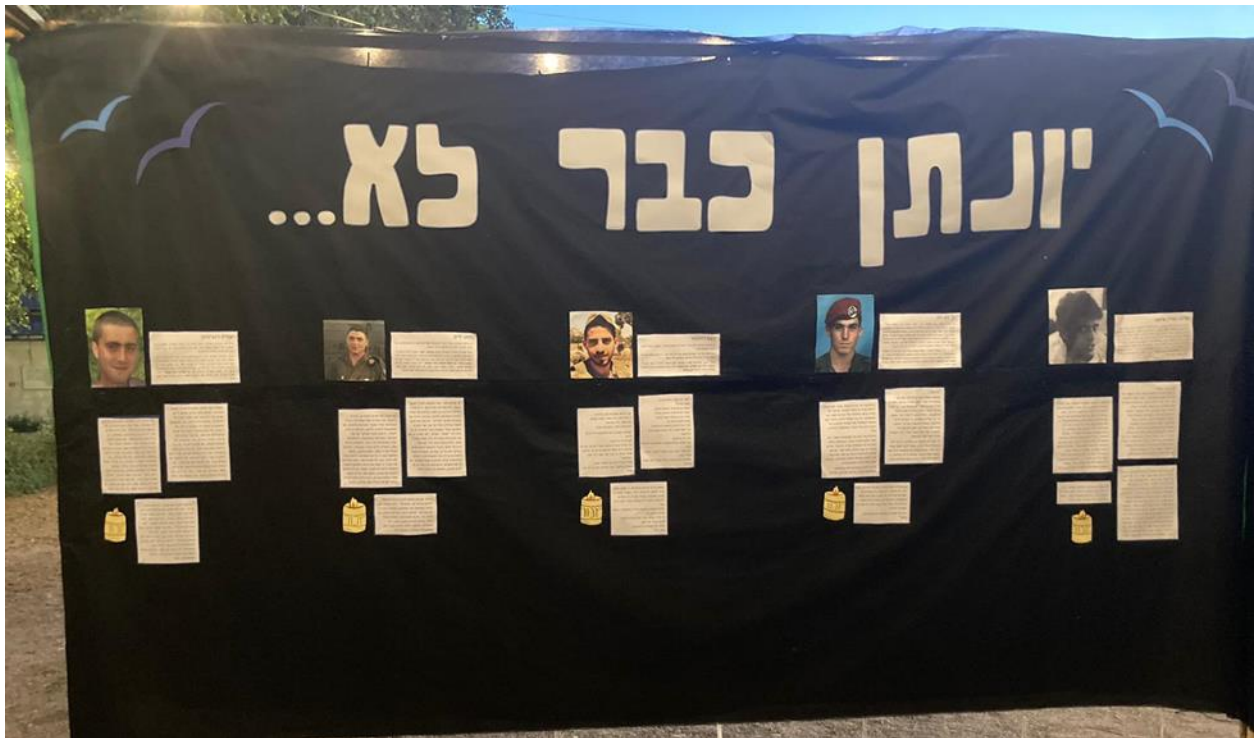
שאלות ששאלנו:

מכירים את השיר?
יש משהו בשיר שתפס אתכם?
מי לדעתכם אומר "קצת גדול עליי להיות זה ששומר"?

האם יש שלב בחיים שכבר לא "גדול" על אנשים להיות השומרים?
מיהם הגיבורים שלנו לדעתכם? (במידה ועונים רק החיילים שנפלו לשאול גם על חיילים ששרדו,
חיילים עם פגיעות ונפשיות, לשאול על נפגעי ונרצחי פעולות האיבה)
מה משמעות המשפט " לעזאזל על המחשבה שיש לנו המון גיבורים במדינה?"
מה זה גורם לכם להרגיש?

קיר 3- "יונתן כבר לא"

מתחת לכותרת "יונתן כבר לא..." יש תמונות של חיילים עם רקע קצר עליהם.
לכל חייל מצורף מכתב שנכתב על ידי בן/בת משפחה.
המכתבים מתחברים לקטע של "יונתן כבר לא..." הלקוח מהספר "אם יש גן עדן" (רון לשם) בכך
שהם מדברים על החיים שממשיכים אל מול החיים של החיילים הצעירים שנעצרו ונשארו באותו
הגיל.

לאן כיוונו ?

התחושה שלנו כילדים קטנים היא שחיילים הם כל כך גדולים וכבר הספיקו הכל.
עם הגדילה שלנו אנחנו נהיים ערים לעובדה שהם בעצם ילדים שרק סיימו בית ספר.
איך ההבנה הזאת גורמת לנו להרגיש?

שאלות ששאלנו:

האם יש מכתב/משפט/חלל שנגע בכם?
איך הסתכלתם על חיילים כשהייתם יותר קטנים, מה חשבתם שהם הספיקו לעשות בחיים?
איך את מסתכלים עליהם עכשיו כשאתם לאט לאט מתקרבים לגיל שלהם?
מה תפס אתכם בקטע "יונתן כבר לא"? איך הוא גרם לכם להרגיש?

קיר 4- "גל הטרור הנוכחי" מרץ 2022

תמונות של הנרצחים עם רקע קצר.

ליד התמונות שני בלוני שאלה/מחשבה:

1. האם לדעתכם נפגעי פעולות האיבה מקבלים מספיק במה ביום הזיכרון?
2. עכשיו כשאנחנו חיים בגל טרור האם אתם מרגישים שהשמעות שיום הזיכרון מקבל היא שונה?

לאן כיוונו?

לכבד את הנרצחים, לחבר את האוהל ואת המתרחש בו לרגשות שאנחנו חווים במצב בו חיינו באותה התקופה, לשאול את החניכים האם זה שינה את האופן שבו אנחנו רואים או חווים את יום הזיכרון בשנה הזו ואולי גם אחריה? לבחון איך אנחנו תופסים את היחס ביום הזיכרון לנפגעי ופעולות האיבה ומה אנחנו חושבים על זה.

שאלות ששאלנו:
איך אתם מרגישים בימים שעוברים עלינו?
מישהו רוצה לשתף בסיפור שנגע לו/ חוויה שקשורה?
האם לדעתכם נפגעי פעולות האיבה מקבלים מספיק במה היום הזיכרון?
עכשיו כשאתם חיים בעיצומו של גל טרור האם אתם מרגישים שהמשמעות שיום הזיכרון מקבל היא שונה?

נספחים:

קיר 1- ציר זמן

טבח אולימפידת מינכן 1972

במהלך האירוע נרצחו אחד-עשר מאנשי המשלחת על ידי מחבלים פלסטינים מארגון "ספטמבר השחור".

האינתיפאדה הראשונה 1987

השתמשו בעיקר בכלי נשק מאולתרים ואבנים

אוטובוס האמהות 1988

פיגוע אוטובוס האמהות היה אירוע שבו נחטף אוטובוס אזרחי ישראלי, שהוביל עובדים לקריה למחקר גרעיני שליד דימונה. באירוע, אשר אירע ב 7-במרץ 1988 לקחו שלושה מחבלים פלסטינים חמושים 11 נוסעים בני ערובה, והוציאו להורג נוסע אחד. יחידת הימ"מ הסתערה על האוטובוס, ובמבצע שארך כארבעים שניות נהרגו שלושת החוטפים יחד עם שתיים מבנות הערובה. האירוע נקרא "פיגוע אוטובוס האמהות" משום שרבות מהנוסעים היו אמהות עובדות.

האינתיפאדה השנייה 2000

בעיקר פיגועי התאבדות באמצעות חגורת נפץ גבי זאדה- "הפציעה שלי לא רק פיזית, אלא גם נפשית. הפציעה הנפשית מאוד קשה, זה היה רימון ולאחר מכן ירי מסיבי, חטפתי כדור בין העיניים ועוד ארבעה כדורים בכל הגוף. נפצעתי אנושות ושלוש שנים הייתי בבית חולים. ברור שהנפש נפגעה קשה, אבל עם טיפולים, עזרה של המשפחה התומכת, אישה, ילדים, ההורים, האחים והחברים - מנסים להתגבר על הפחד למרות שזה לא קל, כי החיים חייבים להימשך. אי אפשר לעצור את החיים. זו המדינה שלנו ואנו אוהבים אותה, אבל הימים האלה נותנים לי פלאשבק למה שהיה. לראות רימון מתפוצץ, את המחבל יורה עליי. זה ממש פלאשבק. אני מקווה שגם זה יעבור".

לאחר מכן הוא סיפר על השתלשלות האירועים ביום הפיגוע. "זה היה יום לפני נר ראשון של חנוכה - יום חג של ממש. בשעה שלוש בערך השמיים התקדרו. ראיתי רכב שמגיע וירדו ממנו שני חברה צעירים וידעתי שהם ערבים. הם היו בעמדה מול הגדר מול 100 חברה שעמדו מולם. הם תצפתו עלינו, חזרו לרכב, לקחו נשקים ורימונים ואז התחיל הטבח".

בהמשך גבי התייחס לצלקות שעוטפות את גופו: "נזרק רימון וכבר הבנתי שמדובר בפיגוע. צעקתי לחבר שהיה לידי ולכל מי שמסביבנו לשכב, הרימון התפוצץ שלוש מטר מאיתנו ואז התחיל ירי של צרורות. ראיתי את הפצועים ואז המחבלים חדרו לתוך הסניף. המחבל בא לכיווני ואמרתי זה או חיים או מוות. ניסיתי לחתור למגע איתו והוא ירה בי מספר פעמים ונפגעתי בפלג הגוף התחתון. הוא עשה לי וידוא הריגה, נפגעתי אנושות וכבר הודיעו לראש הממשלה שאני ההרוג הראשון. כל מה שאתם רואים כאן זה שחזור".

הפיגוע בדולפינריום 2001

הפיגוע בדולפינריום היה פיגוע התאבדות שהתרחש בכניסה למועדון הדולפינריום בתל אביב ב-1 ביוני 2001, ובו נרצחו 21 איש.

מרץ השחור 2002

בחדש מרץ 2002 ספגה ישראל את מספר האבדות הגבוה ביותר מבין כל חודשי האינתיפאדה השנייה: ביהודה, שומרון וחבל עזה נרצחו למעלה מ־30 חיילים ואזרחים ישראלים, ובתחומי הקו הירוק נערכו 11 פיגועי התאבדות, שבהם נרצחו 81 ישראלים נוספים (לשם השוואה, בכל שלוש שנותיה של האינתיפאדה הראשונה נהרגו 90 ישראלים). כמעט לא חלף יום בחודש זה ללא פיגוע קטלני, ובסך הכל נרצחו 105 אזרחים ישראלים ונהרגו 26 חיילים ישראלים בחודש זה.

הפיגוע במלון פארק 2002

פיגוע התאבדות בשליחות החמאס שבוצע במלון פארק בנתניה בליל הסדר תשס"ב, 27 במרץ 2002. בפיגוע נרצחו 30 ישראלים ונפצעו 160. מבחינת מספר הנפגעים והנרצחים, זהו פיגוע ההתאבדות הקשה ביותר בהיסטוריה של ישראל. הפיגוע נחשב למניע העיקרי ליציאה למבצע חומת מגן.

פיגוע במועדון השפילד קלאב בראשון לציון 2002

פיגוע שבוצע על ידי מחבל מתאבד ב 7-במאי 2002 במועדון הסנוקר ה"שפילד קלאב", שבאזור התעשייה החדש בראשון לציון. בפיגוע נרצחו 15 ישראלים ונפצעו כ-50. החמאס נטל את האחריות לפיגוע.

הרצח באיתמר 2011

רצח בני משפחת פוגל באיתמר היה פיגוע דקירה שהתרחש בליל שבת. במהלך הפיגוע חדרו שני מחבלים פלסטינים מהכפר עוורתא ליישוב איתמר הסמוך, פרצו לבית ריק, ולאחר מכן פרצו לבית משפחת פוגל, ורצחו בדקירות סכין ובירי את זוג ההורים, אהוד ורות, ושלושה מילדיהם, יואב, אלעד והדס.

סיפור: אחיו של אודי, מוטי פוגל, סיפר כמה קשה היה לו לשמוע את הדיווח על הרצח שוב ושוב ברדיו. חחרים על התיאור הגרפי של מה קרה ואיך קרה. אם הייתי יכול הייתי מסלק מכאן את כל מי שהגיעו, מחבק אותך ולוחש לך 'בואו נלך לשחק בכדורגל בפעם האחרונה'. כל הסיסמאות על תורה והתיישבות, ארץ ישראל ועם ישראל, מנסות להשכיח את העובדה הפשוטה והחותכת בכאב: אתה מת. אתה מת ושום סיסמה לא תתזיר אותך. מעל לכל, הלוויה הזאת צריכה להיות אירוע פרטי. אדם נולד לעצמו, להוריו ולאחיו. הוא מת לעצמו, לילדיו, במקרים מאוד רעים גם להוריו ולאחיו. אודי, אתה לא סמל או אירוע לאומי. חייך היו תכלית לעצמם, ואסור שהמוות הנורא שלך יהפוך את החיים לכלי ולא משנה בעבור מה. אתה אחי ותישאר אחי.

חטיפת ורציחת שלושת הנערים 2014

רצח שלושת הנערים היה אירוע טרוור, שבו נחטפו שלושה נערים ישראלים בגוש עציון ונרצחו באותו הלילה, ב-12 ביוני 2014 (ט"ו בסיוון ה'תשע"ד) בידי מחבלים פלסטינים מתנועת החמאס. עד למציאת גופותיהם נחשבו הנערים כחטופים, ונלקחה בחשבון אפשרות כי מדובר בפיגוע מיקוח. במשך כשבועיים וחצי, במסגרת מבצע "שובו אחים", השקיעה ישראל מאמצים ניכרים בניסיון לאתר. ב-30 ביוני, 18 ימים לאחר החטיפה, נמצאו גופותיהם של שלושת הנערים. ב-23 בספטמבר, כשלושה חודשים לאחר החטיפה, אותרו שני הרוצחים בבית בחברון, ונהרגו בפעילות משותפת של צה"ל, הימ"מ והשב"כ.

אחותו של גלעד ספדה לו :

"סיימת את חיך על קידוש השם. כשהלכת כל עם ישראל עבר בזכותך תהליך. העלית את עם ישראל מדרגה בדרך לגאולה. כזה אתה, בן אדם, ילד עם רצונות והתמודדויות והרבה חלומות ועם חיך גדול. אני זוכרת גם את הוויכוחים, כשניסיתי להעיר אותך בבוקר והתעצבנת עליי, אבל גם כשהתעצבנת זה היה בדרך מכובדת. לפעמים הרגשתי שאתה האח הגדול שלי ושאתה דואג לי ושומר עליי ואתה יותר גבוה ממני".

אביו של אייל:

"אייל, אתה קדוש, לא סתם זכית, הייתה לך אהבה מיוחדת לכל אדם, לא משנה איפה. מה עוד צריך? אמרת לי לא פעם 'אם מבקשים ממני בקשה אני לא יכול לסרב'. האחים רוצים אותך לידם, שתבוא ותחבק חזק. תחבק את אמא. אמא אמרה שאתה עכשיו ליד הקדוש ברוך הוא ממש. היא אמרה שתלחש לקדוש ברוך הוא באחן, תבקש ממנו שייתן לה כוח, שייתן לכולנו כוח. יהיה לנו קשה בלעדיך, אנחנו צריכים כוח". עוד אמר האב: "אנחנו אוהבי אדם, יש בנו אהבה והיא תנצח. אתם בני עוולה, כל עם ישראל מבטיח שיבוא יומכם. אנחנו לא נישבר. אנחנו בוכים, אבל זה דמעות של כוח, של חוסן, של אהבה. לא נוותר. אנחנו כאן ולא יעזור לכם. אנחנו עם חזק".

רחל, אמו של נפתלי:

קראה "קדיש" ואמרה: "זה לא היה רוע אקראי, הם יצאו לציד. אלוהים הפך אתכם לנערי הפוסטר שלו כדי להראות שאתם ההיפך מהם". עוד אמרה בהספדה: "חיילים יקרים, אנחנו עדיין מודים לכם מאוד. הבטחתם שתמצאו ותביאו אותם - והבאתם אותם. גם זה חסד גדול, כבר היו דברים, זה לא מובן מאליו. מהיום הראשון אמרנו לעצמנו שגם אם זה ייגמר רע, הקדוש ברוך הוא השפיע עלינו שפע רב, אנחנו עשירים בילדים נהדרים, באחים ואחיות מופלאים מאין כמותם, קהילה עצומה ומעצימה. תנוח בשלום, ילד שלי. אנחנו נלמד לשיר בלעדיך. את הקול השני שלך - תמיד נשמע בתוכנו".

הסכינתיפאדה 2015

בעיקר פיגועי דקירה

ב-1 באוקטובר נרצחו בני הזוג נעמה ואיתם הנקין מהיישוב נריה, שעה שהיו בדרך לביתם. מחבלים שארבו להם סמוך לאיתמר פתחו באש ופגעו ברכב המשפחה. אבי המשפחה נאבק עם אחד המחבלים ומנע בכך את טבח ילדיו. כדור שנפלט ובפגע בישבנו של אחד המחבלים, שיבש את תוכניותיהם והם נסוגו. צה"ל והשב"כ הצליחו לאתר את חברי חוליית חמאס מחברון ועצרו את חמשת חבריה, אחד מהם בזמן שהיה בבית חולים.

בשלושה באוקטובר, נרצחו אהרן בנט בן ה-21 והרב נחמיה לביא בן ה-41 בעיר העתיקה בירושלים. מחבל חמוש בסכין תקף את בנט ואשתו. נחמיה לביא שהיה בביתו נזעק לעזור ונרצח. כוחות מג"ב שהגיעו למקום חיסלו את המחבל.

אירינה ליפקין מספרת:

שניות אחר כך התחילו להגיע פצועים חרוכי בשר, פצועים מלאים בדם, הרוגים. מראות קשים וטראומטיים עבורי כנערה בת 17 שרצתה לצאת לבלות עם החברות. מי שעובר פיגוע כזה, גם אם יוצא ללא פציעות גוף, הנפש נפצעת ואין שיקום. את הפצועים בגוף כולם חיבקו וחשו חמלה כלפיהם. אותי ושכמותי דחקו לשוליים. הפסיקו להתייחס אליי ולחשוב איך לשקם אותי. אני מאוד מבינה מה עבר על איציק סעידיאן שסבל מפוסט טראומה והצית את עצמו בצעד של ייאוש".

טרור העפיפונים 2018

פרצו באזור עוטף עזה כ-270 שריפות, שהרסו כ-250 אלף דונם סיפור אישי: לצערי התרגלנו", אמר הבוקר החקלאי עופר ליברמן מקיבוץ ניר - עם על רקע השריפות אתמול. "האזור שלנו נשאר במתח אחרי המבצע. אנחנו הראשונים לספוג ברגע שקורה משהו במקום אחר - וככה גם עם מצעד הדגלים בירושלים. אנחנו הראשונים לספוג את התגובה של חמאס".

רצח רנה שנרב 2019

הפיגוע בעין בובין היה פיגוע טרור שבוצע ב-23 באוגוסט 2019 בו נרצחה הנערה רנה שנרב בת 17 מלוד ונפצעו קשה ובינוני אחיה ואביה איתן שנרב. בשעות הבוקר המאוחרות, הגיעה משפחתה של רנה למעיין, בעת שיצאו מהמים, מטען חבלה שהוטמן במקום התפוצץ והרג את רנה, פצע בינוני את אביה שניסה לבצע בה פעולות החיאה ופצע קשה את אחיה.

סיפור: אלי וייסברג, דודה של הנרצחת, אמר: "יש רגעים של התבהרות, ולרגע אנחנו מבינים כמה גדול המאבק שאנו נמצאים בו. זו מלחמה של האור נגד החושך וכולנו כאן בכדי ללוות את רנה האהובה שלנו שהייתה כל הדברים האלו. ואני רוצה להעביר לגם מסר אחד מאיתן (אביה של שנרב) מבית החולים, שביקש מאיתנו בהלוויה ואחריה לעסוק רק באהבה שיש לנו ובארץ הטובה שלנו, לא לעסוק בריב וכעס; להיות ראויים לקורבן הגדול שהקרבתנו היום".

קיר 3- מידע על חיילים עומר טביב

בנם הבכור של טלי ואמיר. נולד ביום א' באדר א' תש"ס (7.2.2000) במושב אליקים. אח ליגל. ביום 25.11.2018 התגייס לצה"ל ושירת בחיל רגלים. סמל ראשון עומר טביב נפל בפעילות מבצעית במבצע "שומר החומות" ביום א' בסיוון תשפ"א (12.5.2021). בן עשרים ואחת בנפלו. הותיר אחריו הורים ואח.

אליהו (אלי) אישה

בן יהודית ונסים. נולד ביום ט' בשבט תשל"ג (12.1.1973) בבאר שבע. לצה"ל גויס בנובמבר 1990 והתנדב לקורס טיס. אחרי-כן התנדב לשרת ביחידת 'דובדבן' ועבר טירונות של חיל-הרגלים. לאחר הטרונות החל במסלול האימונים המיוחד ליחידה. אלי סיים את מסלול ההכשרה של היחידה כחניך מצטיין וכבר בתחילת דרכו המקצועית שובץ בפעילויות מבצעיות רבות. ביום ח' בתמוז תשנ"ב (8.7.1992) נפל סמל ראשון אליהו בקרב באזור ג'נין, במהלך פעילות מבצעית של חיילי היחידה בכפר ברטעה. בתשע עשרה היה בנפלו. השאיר אחריו הורים וארבע אחיות-מיר, נעמה, חגית ועדי.

נעם רוזנטל

בן אסנת ומרטיין. נעם נולד ביום י"ז בחשוון תשנ"ד (1.11.1993) ביישוב מיתר שבצפון הנגב. אח תאום של גל, ושניהם אחים צעירים של הדר. ב-18.3.2012 התגייס נעם לצה"ל. הוא שירת כלוחם בחטיבת שריון 188. סמל ראשון נעם נפל בקרב במבצע "צוק איתן" ביום ה' באב תשע"ד (31.7.2014). בן עשרים היה בנפלו. הוא הובא למנוחות בבית העלמין במיתר. הותיר הורים ושני אחים.

רונון חיון

בן אילנה ושלמה. נולד ביום י"א בכסלו תשל"ח (21.11.1977) ברמת גן, בן בכור להוריו. רונון גדל והתחנך בהוד השרון. רונון התגייס לצה"ל בתחילת חודש אוגוסט 1996 ושובץ לחיל-השריון. הוא שובץ לחטיבה 7 בגדוד 77 כנהג בטנק מרכבה. רונון שובץ כנהג מ"מ כאשר הגדוד עלה ללבנון. רונון נפל בקרב בלבנון ביום י"ז בתשרי תשנ"ח (18.10.1997). בן תשע-עשרה היה בנופלו. רונון הותיר אחריו הורים ושלושה אחים: אייל, אופיר ועוז, אותו לא זכה להכיר, שכן נולד כארבעה חודשים לאחר נפילתו. הוא הועלה לדרגת סמל לאחר מותו.

עמית רובינזון

בנם של סילביה ואליהו. נולד ביום י"ב באלול תשמ"ח (25.8.1988) בקיבוץ מגל מצפון לעמק חפר. אח צעיר לליאת ונעם, אח בוגר לניתאי וגוני (מנשואים שניים של אביו). הוריו, סילביה ואליהו, עלו לישראל מארגנטינה כמה שנים לפני לידתו, ועמית נולד וגדל בקיבוץ מגל. ב-23 במרס 2008 התגייס עמית לצה"ל. הוא שירת בחיל השריון, בגדוד 71 בחטיבה 188. בכך המשיך את דרכו של אביו ששירת אף הוא בשריון. עמית רובינזון נפל בקרב ברצועת עזה ביום י"ב בטבת תשס"ט (8.1.2009). בן עשרים היה בנופלו. הותיר אחריו הורים, שתי אחיות ואח למחצה. עמית הועלה לדרגת סמל לאחר מותו.

גל לב-רן

בן ורדה וניסן, אח לאלעד וניר. נולד ביום כ"ב בכסלו תשל"ו (26.11.1975) בערד. גל התגייס לצה"ל ביום 31.3.1994 והתנדב לצנחנים. בגדוד 101 "פתן" עשה גל את הטירונות וקורס האימון המתקדם שבסופו נפצע ועבר למפקדת חילות השדה. גל יצא לקורס קצינים במסלול אג"מ אותו השלים בהשלמה חילית של מודיעין וסיוור. עם סיום שירותו הסדיר ולקראת שנת שירות הקבע, ביקש גל לעבור מהדרכה לתפקיד מבצעי ובחר לפקד על עמדת התצפית במוצב "ציפורן" על גבול הלבנון. ביום ב', כ"ז באלול תשנ"ז (29.9.1997) נורה טיל נ"ט על ידי מחבלי החיזבאללה. גל נפצע באורח אנוש ופונה במסוק לבית החולים בצפת. גל מת מפצעיו במסוק. חודשיים לפני שמלאו לו עשרים ושתיים, בן עשרים ואחת היה בנופלו. לאחר נפילתו הועלה לדרגת סרן. הותיר אחריו הורים ושני אחים.

מכתבים לחיילים:

טביב שלנו, אני אוהבת אותך הכי בעולם ומתגעגעת אלייך. החבר הכי טוב שלי מפלוגת הפלחוד! בעוד 40 ימים היית אמור להשתחרר. הלב שלי פשוט מרוסק לרסיסים ואין איך להסביר את הכאב. כבר 10 שעות שהעיניים שלי לא מפסיקות לדמוע והגרון לא מפסיק לצעוק ולבכות". בפוסט האחרון שהעליתי יש הקלטה שלי שרה לזכרו של סהר ז"ל, חברי לשירות שנפטר לפני פחות משנה... החמאת לי ואמרת שזה מאד ריגש אותך, אבל מי חשב שיעבור חודש ואתה תהיה הבא בתור שהשיר יתנגן עבורו? טביב אני כל-כך אוהבת אותך ואתה תהיה חסר לי ברמות. אני מרחמת על האנשים שלא זכו להכיר אותך כי אתה בין האנשים הכי טובים שיצא לי לחוות! 100% של טוב לב. כמה עוד חברים הגדוד הזה יכול לאבד? בהתחלה חשבתי 'היי, גדוד ברמת סיכון א'+ זאת המשכורת הכי גבוהה, החוויות הכי טובות, שומרים על הגבולות הכי מסוכנים, ומשם בטוח יוצאים עם חברים אמיתיים לכל החיים!'. אבל מי ידע שגם מפסידים אותם? מי ידע שאת חלקם קוברים בדרך? כבר כמה ימים שאני מתקשה לתפקד כי בכל זאת, אנחנו משרתים בעזה והמצב לא מזהיר בכלל... אנחנו 'ישנים' במיגונית בתנאים לא תנאים ומתפללים שהתקופה הזאת תגמר מבלי לאבד אף אחד או את השפיות שלנו.

אתמול בערב לראשונה הרגשתי תקווה וחשבתי שהמצב משתפר כשחלק מהגדוד פונה לעיר הבה"דים... שם בטוח יותר טוב! חשבתי שזהו, בעוד כמה ימים הכל יגמר וכולנו נצא בריאים ושלמים, אבל שוב המציאות הכתה. טביב, אתה תהיה חסר. אני אוהבת אותך הכי בעולם.

"מה קורה, אחי?"

יש מצב שהייתי חוטפת ממך איזו כאפה על המילים שאני כותבת לך, אבל אתה לא פה ואני כבר יותר גדולה ממך, והעולם התקדם מאז שהלכת, חוץ ממך ומהחדר שלך. ניקיתי אותו השבוע, הכל במקום. אוסף החרבות על הקיר, תעודות ההצטיינות, האישור שקפצת כיתה, האהבה שלך לכדורגל, מעט התמונות שלך מסתתר מאחורי כולם עם פנים מבושות, הדגל הענקי והמכתבים. כמה מכתבים כתבנו. כואב לי בלב שככה אתה זוכר אותי. כל כך השתפרתי בכתיבה. ניקיתי את הציוד שהיה בתוך הארגזים מהלילה שההודעה נמסרה למשפחה ואמרו ברדיו שנפלת בקרב והותרת אחריו. הם חייבים לשנות את הנוסח, זה אתה שנותרת מאחור. אני לפניך נלחמת לא לשכוח דבר מלבד התמונות שלך מדמם על האדמה, מרוסס כדורים, זועק מכאבים, נושם נשימות אחרונות של מישהו שלעולם לא יצחק. אתה צוחק לפעמים? כי את הצחוק שלך אני לא זוכרת. איך זה שהלכת ככה? השארת אותי מפחדת. כל הזמן מפחדת שאנשים ימותו לי. שקלתי להחזיר לצה"ל את הכאב וחרדות הנטישה במסגרת החזרת הציוד שלהם, אבל אני לא מביאה להם עוד כלום משלי. המדינה הזאת לקחה מספיק. באמת היה שווה למות בשבילה? אני כל הזמן חושבת מה היית אומר על זה עכשיו, כי זה אומנם לא מגניב כל הקטע הזה של המוות, אבל באמת האמנת שאם כבר למות אז שיהיה בגבורה. מה קורה שם למעלה? מדברים איתך בלשון הווה? כי פה אתה עבר. אלי היה, אלי אהב, אלי עשה. אל תדאג, אני משננת. אלי, אלי שלא תיגמר לעולם. ואחר כך מתפללת שמישהו ימציא את יום השיכון הבינלאומי למשפחה השכולה. לפני שניפרד בפעם המי יודע כמה, אמא אומרת שהפסקת לבקר. תבוא אליה, לא פצוע ומדמם כמו שאתה מגיע אליי. היא רוצה לחבק אותך, גם אם זה רק בחלום. ואבא, אבא מבקש בדממה שלו בכל פעם שהוא קורא קדיש שיהיו לו כוחות להמשיך ולנשום. הם כל כך עצובים ומבוגרים שהלב, הלב שלי נקרע. אם אתה רואה אותם משם אתה בוודאי מתייסר. אל תתייסר. גם אל תנוח. בחייאת, אחי, אתה צעיר, תעשה חיים בכוכב הזה שלך, תקרע את השמיים, תבעט באדמה ותמסור ד"ש לדיוויד בואי ולחברים שלי. אתה לא חייב לשמור עלינו, זה לא התפקיד שלך. פשוט תבוא לבקר עד שנגיע. שלך, עדי."

"אח יקר שלי, חמש שנים,

אתה קולט?

חמש שנים שלא שמענו אותך,

חמש שנים שלא צחקנו איתך,

חמש שנים שלא ראינו אותך.

קשה לתפוס את זה,

איך יכול להיות שאתה לא תחזור.

הרי אתה סוגר עוד שבת ואתה חוזר בראשון.

ככה זה מרגיש,

כבר חמש שנים ואנחנו ממשיכים להרגיש ככה,

יום אחרי יום, שבוע אחרי שבוע, שנה אחרי שנה.

מקווים שיום אחד נראה אותך שוב ואתה תצחק

על כל מה שעברנו פה בלעדיך.

כי איך לא, ככה אתה, תמיד צוחק

זה חסר, כל יום חסר.

הבדיחות שלך, השנינות שלך.

ואנחנו נשארנו עם המחשבות על איפה היינו

אם עדיין היית פה.

על הטיול שהיית עושה אחרי הצבא, על זה שבטח היית חופר לרותם שייתן לך להיות מנהל סניף, כי

איך לא, אתה הכי טוב ב'ארומה'.

אולי בכלל היית בא ללמוד איתי באוניברסיטה, אבל כנראה לא, כי זה לא אתה.

ואמא רק לך הייתה מוותרת, כי אתה, אתה הילד הקטן, לך מותר הכל. ואמא, אמא רק מחכה

שתבוא, אפילו אם זה רק בחלום.

רק תבוא להגיד לה שאתה בסדר וטוב לכם שם.

מקווה שאתה מסתכל עלינו מלמעלה, שומר עלינו ודואג לנו,

כי עליך אנחנו כבר לא יכולים לשמור.

אוהב אותך אח קטן,

אוהב ולא מפסיק להתגעגע.

שלך, גל".

16 שנים וחצי, ואני ממאנת לשייך אותך לעבר, לא מפנימה את לכתך. היית צריך להיות היום בן 37 וחצי, כנראה אב מסור לפחות לשלושה ילדים, נכדינו. הייתי אז בחודש חמישי להריוני, ארבעה חודשים לאחר נפילתך נולד לך אח. אני נזכרת בתגובה שלך כשאבא ואני סיפרנו לך על ההיריון: "אמא", אמרת, "אני אהיה בן 20, אני לא בבית והוא לא יכיר אותי בכלל". ואכן, הנורא מכל קרה ילד יקר שלי. איבדתי אותך ומנגד חיבקתי תינוק חדש בפרקי זמן כל כך קצרים, כשחיים ומוות מתערבבים זה בזה ומשנים סדרי עולם. סיטואציה בלתי אנושית וקשה מנשוא. יש לך אח מקסים, היום הוא כבר נער בן 16, רגיש ואוהב, שאוסף כל פיסת מידע אודותיך. ימי שישי בצהרונים, שיגרה כואבת, אני נזכרת כמה שמח היה בבית כשהגעת אחרי מספר שבועות מהצבא. אני מתגעגעת לבלגן, לרעש, לסיפורים שלך, לקולך, לראות אותך מאושר עם תמי חברתך, למחיקה שהתנגנה, לטלפונים שהיו מצלצלים בלי הרף, לשמחת החיים שלך, ואפילו לריח הגריז בכביסה. ליהנות מעוד שנייה ממך, לפנק ולפנק, לבשל ולאפות עבורך כל מה שאהבת ולדעת שזה לא יחזור וכבר 16 שנים וחצי שאנו פוקדים את קברך כי אתה את ביתנו הפסקת לפקוד. במקום צ'ופרים לצבא, אנחנו קונים פרחים לקשט את קברך. הזמן הפך להיות מושג מאוד גמיש עבורנו, הוא דולף חולג ומכיל בתוכו את מה שהיה ומה שיהיה, הדבר היחיד שהזמן ממאן להוכיח הוא המשפט "הזמן מרפא את הפצעים". הזמן שחלף לא איחה במאומה את הפצעים שנפערו בקרבנו עם נפילתך. אותות הזמן ניכרים בכולנו, אך עליך בני, אינם משפיעים. נשארתי צעיר ויפה, סמוק לחיים ושובב מבט, ילד משפחתי הקשוב להלכי הרוח בתוך הקן המשפחתי המלוכד שבנינו לנו.

המרכזיה החינוכית הארצית – "ילדים בסיכוי – המועצה לילד החוסה" ©

המוות שלך עמית, סיפק לי הרבה שעות חשיבה. המוות שלך עמית, סיפק לי 19 שנים של זיכרונות ואין ספור שנים של דמיונות. בנושא הזיכרונות, אני מתאמצת לתפוס כל פיסה ולו הקטנה ביותר של זיכרון, כדי לא להפסיד שום דבר שהיה קיים איתך או ממך. כך אני זוכרת איך נראית לאורך השנים, איך התנהגת, מה אהבת לעשות, מה אהבת לאכול, מה היו הדעות הנחרצות שלך, מה היה בית הספר בשבילך, איך היית מוקף חברים, איך ידעת להתרגז ואיך ידעת להירגע, איך חייכת. אוי החיוך הזה. איך אהבת את אחיותייך, איך נהנית מהפינוקים שקיבלת מהן. מדמינת אותך בקיבוץ, או בעיר, נשוי או רווק. איך היה לך פרצוף כועס, איך שמנת ואיך רזית, איך הבית היה מתפוצץ מהמחזיקה שברחה לה מהחדר שלך, איך נסעת לחברים, איך הבאת חברים הביתה, איך היית בצופים, איך היית בבית תינוקות, בפעוטון, בגן הילדים ובבית הספר. איך אהבת לשחק טניס שולחן ואיך הפסקת לשחק, ועוד הרבה דברים אחרים שאני שומרת בקפדנות על מנת לא לאבד שום דבר שזכור לי ממך. בנושא הדמיונות, כאן אין גבולות. כבר דמיינתי אותך גר בקיבוץ, גר בחו"ל, שולח תמונה מהילדים שלך במייל, מתחתן במסיבה מיוחדת במינה, גם דמיינתי אותך רווק נצחי. דמיינתי אותך מזדקן, דמיינתי אותך איש צעיר, דמיינתי אותך איש מבוגר. דמיינתי אותך שמון, רזה, עם זקן ושפם, רק עם זקן, רק עם שפם, בלי זקן ובלי שפם. דמיינתי אותך עם קוקו, דמיינתי אותך קירח, דמיינתי אותך עם תלתלים ארוכים. דמיינתי אותך שמח, דמיינתי אותך עצוב, דמיינתי אותך ברוגז, דמיינתי אותך שלו. דמיינתי אותך נכנס הביתה ושואל: "מה אוכלים היום?". דמיינתי אותך מבוגר, עוזר לי כשאני זקנה כבר מאוד. דמיינתי חכרתי, חכרתי ודמיינתי, וככה הראש לא מפסיק לעבוד. הלוואי והייתה קצת מנוחה למחשבות ולזיכרונות, והיית כאן, במציאות, לו לרגע קט אחד, ומפסיק אפילו במעט את הכאב הנורא הזה. אוהבת ומתגעגעת אמא.

"גל שלי,

אתמול שאלה אותי תלמידה, איך אני מתמודדת אחרי חמש עשרה שנים? האם זה עדיין כל כך קשה? עניתי לה שכן, זה עדיין כל כך קשה, עדיין כואב לי כמו בשנה הראשונה, ואולי כואב לי עוד יותר. כואב לי, כי החיים נמשכים, כי נוצרים חיים חדשים, ואתה לא נמצא כאן כדי לחוות איתי את השינויים. אתה לא כאן כדי להעביר איתי עוד עשור בחיי, כדי לשמוח איתי ועם שאר המשפחה. לי כבר לא חוגגים יום הולדת, כי הרי יום ההולדת שלי כל כך סמוך ליום לכתך ממני ילד שלי. הפעם האחרונה שחגגתי היה לפני חמש עשרה שנים. שלחת לי זר פרחים, כי ידעת שלא תהיה בבית ביום ההולדת שלי. היית עוד חי, היית בצבא. אבל, לא יכולת לדעת שזה רק סימן לבאות, שיותר לא תהיה ביום ההולדת שלי או של שאר בני המשפחה. אז איך אפשר לחגוג מאז? איך אפשר לשמוח? איך אפשר להתענג על השינויים בחיי ובחיי המשפחה בלעדיך, גל? החיים שלי ושל כל המשפחה נעצרו, אז, לפני חמש עשרה שנים, כשנקשו בדלת והודיעו לנו שנפלת בקרב בלבנון. החיים נעצרו כי בכל אירוע אתה חסר. גם אם אנחנו לא מדברים על כך אחד עם השני, אני יודעת שכולם חשים בחסרונוך, בשבת, בחג ובאירועים המשפחתיים. כל כך הרבה שינויים חלו במשפחה המורחבת שלנו, ילדים נולדים, אחרים מתבגרים, מתגייסים, הופכים להורים, סבא כבר לא איתנו, ורק אתה גל נשארת בן עשרים ושתיים. כל שינוי כזה זורק אותי למחשבה הכואבת איך אתה היית במצב החדש של בעל? אב? אבל לזה לא תהיה לי תשובה לעולם. נוח על משכבך בשלום. אוהבת אותך, אמא"

קיר 3-

רון לשם / אם יש גן עדן

הוא כבר לא.

יונתן כבר לא יראה אותנו מתכערים. "לעולם לא נהיה יפים יותר מעכשיו," הוא תמיד היה אומר, ואני הייתי שואל אם זה אמור לעודד, כי זה לא.

תגיד, אתה דפוק? איך אתה לא מכיר את המשחק הזה? לא יכול להיות שאתה לא מכיר. זה נקרא "הוא כבר לא", וזה מה שכולם משחקים כשנהרג להם חבר. זורקים את השם שלו לחלל האוויר וכל מי שמסביב צריך להשלים את המשפט, לומר מה הוא כבר לא. רצים עם זה שעות לפעמים. על המגרש, למשל, באמצע בעיטת עונשין. גם בקטנות של הלילה, סתם ככה פתאום, מעיר את כולם, שלושים שניות אחרי שחתכו לישון בום! הטלפון מצלצל, אנחנו על הקו, "יונתן כבר לא", אומרים לך, ואתה חייב, כולם חייבים, לזרוק אסוציאציה, זה הכלל, ולא לחזור על אותה אחת פעמיים. קבל דוגמה:

יונתן כבר לא ייקח את אחיו הקטן לסרט. יונתן כבר לא יראה את הפועל מביאים גביע. יונתן לא ישמע את הדיסק החדש של ציון גולן. הוא לא ידע כמה שזה טוב כשאימא גאה בך ביום שבו תתקבל לאוניברסיטה. או למכללה, גם טוב. הוא לא יהיה בהלוויה של סבא שלו, לא ידע אם אחותו תחתן, לא ישתין איתנו מהפסגה הכי גבוהה בדרום אמריקה, לא יעשה סקי בצ'אקאלטאיה. יונתן כבר לא ידע איך ההרגשה לשכור דירה עם חברה שלו. יונתן לא ידע מה זה להיכנס איתה לקסטרו כשיוצאת הקולקציה החדשה לחורף, וללכת לרולדין באמצע הלילה, בגשם, כי היא רוצה פתאום סופגנייה, ואתה הרי אידיוט, מעולם לא ידעת להגיד לה לא. והנה אני חושב בלב איזה מזל יש לי, שיצא לי כבר פעם להביא סופגניות בגשם. ולא ידע לעולם איך זה לשבת על הדשא עם ילד קטן, שהוא שלו, ולספר כמה שהיינו גדולים מהחיים במארבים בלבנון. דברים של תהילה עשינו שם. הוא לא יגיד לו. המון דברים יונתן כבר לא.

יונתן לא ידע איזה שיר השמיעו על הקבר שלו כשהוא מת. "שיר המעלות", חידוש בסטייל מזרחי, הפך להיות השיר שלו. לכל אחד שנהרג יש שיר, שמלווה את החברים מההלוויה והלאה. במשך חודשים לא מפסיקים לשמוע, שוב ושוב. לא נמאס.

יונתן לא ידע בחיים איך ריבר החובש בכה מעל הגופה שלו, סירב להרפות, התפורר, התפרק. כמו תינוק מירר בבכי. יונתן לא ידע איך פורמן ואני הסתובבנו יום שלם בתעלות ובמורדות לחפש את הראש שלו שנעלם. כשהטיל פגע בעמדת השמירה, הראש נפגע והתגלגל לליטאני. לא רצינו להאמין שהוא התגלגל עד למטה, לנהר, אבל זה מה שקרה, ובסוף התייאשנו מהחיפושים. אין מה לעשות. ואני רכנתי בתוך העשן הסמיך, ואחזתי בגוף שלו בשתי ידיים, גוף בלי ראש. הוא לא ידע. והאש המשיכה לבעור מסביב, וירינו, וירינו, לכל כיוון שרק אפשר, כאילו שזה יקל על ההרגשה. ואיך שכולם היו שבורים. אתמול עוד רקדנו ואלס במאורה הקרה שלנו, והדלקנו נרות, נשמה, והיה לנו טוב, והנה נגמר. הוא לא ידע בחיים. אין סיכוי שהוא ידע.

יונתן כבר לא יסניף זיעה מתוקה, מהולה בניחוח שמפו עדין שכזה, בלילה ארוך של מין סוער וחיבוקים, כמו זה שידענו כולנו בשבוע שבו חזרנו מלבנון, כשהכול נגמר. יונתן בכלל לא ידע שיצאנו מלבנון.